

LÄKARE MOT KÄRNVAPEN

NR 175 JULI 2024

MEDLEMSTIDNING FÖR SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN

FOKUS

POLITIKER TROTSAR STARK OPINION

Riksdagen röstade ja till DCA-avtalet utan
förbehåll mot kärnvapen

Intervju med Tormod
Heier om Norges
erfarenheter av Nato

Stilla havets öar vittnar om
kärnvapnens historia och
konsekvenser – reportage
av Victor Galaz

Ny artikelserie om kärn-
vapenstaternas arsenaler
och deras politik – i detta
nummer Ryssland

Läkare mot Kärnvapen ges ut av föreningen Svenska Läkare mot Kärnvapen, SLMK.

ANSVARIG UTGIVARE: Josefin Lind,
josefin.lind@slmk.org
REDAKTION: Clara Gullman Levin, Josefin Lind,
Nils Rodhe, Elin Liss och Gabriel Holmbom.

LAYOUT: E&G Design.
TRYCK: Exakta Creative.
Tryckt på miljögodkänt papper.

ISSN: 1400-2256

Nästa nummer utkommer i september 2024.
Material skickas till redaktion@slmk.org senast
1 augusti 2024.

Svenska Läkare mot Kärnvapen
Norr tullsgatan 45,
113 45 Stockholm
E-POST: info@slmk.org

Bli medlem på www.slmk.org

BANKGIRO: 901-0901
SWISH: 1239010901
FÖLJ OSS:
Facebook.com/SLMK.1981
Instagram: @svenskalakaremotkarnvapen
X: @IPPNWSweden
LinkedIn: Svenska Läkare mot Kärnvapen

SLMK arbetar preventivt för att kärnvapen ska avskaffas innan de används igen. Vi är en del av IPPNW (International Physicians for the Prevention of Nuclear War) samt ICAN (International Campaign to Abolish Nuclear Weapons).

Tidningen utkommer till alla medlemmar i Danske Læger mod Kernevåben,
www.danskelaegermodkernevaaben.dk

KONTAKT:
Povl Revsbech (sekretær og kasserer)
povl.revsbech@gmail.com
DLMK, c/o Povl Revsbech, Langdalsvej 40
8220 Brabrand, Danmark

INNEHÅLL #175

- 4 “Det är skillnad på allierade och vänner”
– intervju med Tormod Heier om Norges
erfarenheter av Nato
- 6 Stilla havets öar vittnar om kärnvapnens
historia och konsekvenser – av Victor Galaz
- 8 Ny artikelserie om kärnvapenstaternas
arsenaler och deras politik – i detta
nummer Ryssland
- 10 Undervisning i katastrofmedicin
– en uppgift för Läkare mot Kärnvapen
- 11 ”Inte omöjligt att avskaffa kärnvapen”
– intervju med Ward Hayes Wilson
- 12 Notiser
- 14 Krønike: Danmark og Atomvåben under Den Kolde Krig

Årsmöte 23/11 i Stockholm

Motioner ska vara inne senast 25 oktober.
Valberedningen söker nya styrelsemedlemmar.
Vill du nominera en medlem?
Kontakta valberedningen: leonore.wide@outlook.com

Arbetet fort- sätter i en ny verklighet

Vendela Englund Burnett
Ordförande

Solen strålar och landet lyser i regnbågens alla färger, samtidigt som iskalla vindar och överhängande hotfulla moln präglar Sverige och världen. Verkligheten är kluven på ett nästan schizofrent sätt. Nyligen röstade riksdagen med bred majoritet för det bilaterala samarbetsavtalet med USA, Defence Cooperation Agreement – DCA, dock utan det förbud mot införsel av kärnvapen på svenskt territorium, som vi jobbat intensivt för att få infört. Debatten i riksdagen var lång och omröstningen genomfördes sent på kvällen, vilket visar att det ändå fanns ett stort engagemang, och många ledamöter som ville se tydligt förbud mot kärnvapen.

När vi nyligen bjöd in den norska professorn och militären Tormod Heier till riksdagen fick vi ny insyn i militärstrategi och hur Norge, genom decenniernas Natomedlemskap, förfinat sina strategier och metoder för att även som litet land påverka stora stater som USA men även hela Natos politik. Att Norge, för sin egen säkerhet, håller USA borta från området närmst Kolahalvön i norr, håller Ryssland lugnt och utan hot. Hans budskap att skilja på allierade och vänner är tydligt: Allierade sätter egna intressen främst. Sveriges så hundvalpsliktande längtan efter storebrors hand framstår naivt och väldigt skilt från Norges nyktra syn på att alla länder är sig själva närmast.

”
**Nu behöver vi
kraftsamla!
Vi vill bidra till
att forma Sveriges
nya roll i världen.**

SLMK har nyss avslutat vårt årslånga ordförandeskap i ICAN:s internationella styrelse, med goda vitsord. Vår förenings noggrannhet och tydlighet har uppskattats och varit viktig för den globala kampanjens styrning och utveckling. SLMK:s kansli har med högt uppskattad professionalitet hållit ihop alla

trådar, haft arbetsgivar- budget- och ekonomiansvar, samman- kallat den globala kampanjens styrande organ och ordnat två fysiska möten för styrelsen. Många viktiga organisatoriska beslut har tagit. Nu återgår vi till att vara ordinarie medlemmar och engagemanget i ICAN fortlöper.

Nu behöver vi kraftsamla!
Vi vill bidra till att forma

Sveriges nya roll i världen, nu som Natomedlem och med ett nytt försvarsavtal. Vad innebär det för Sveriges möjligheter att vara en röst för nedrustning? Vilken röst för nedrustning VILL regeringen vara? Och var är vår roll? Vi som är just vad vi heter, Läkare mot Kärnvapen. Hur kan vi på bästa sätt påverka politiken med vår specialistkunskap? Vilka sammanhang, medier och plattformar ska vi satsa på för att nå fram? Med det indragna verksamhetsstödet nästan halverades vår budget, så för att SLMK ska kunna vara på plats med vår kompetens behövs ditt stöd fortsatt. Yttre och inre klimat må växla, men arbetet för ett Sverige fritt från kärnvapen och för en kärnvapenfri värld fortsätter! ■

INTERVJU

“Det är skillnad på allierade och vänner”

Om Norges erfarenheter av Nato

Josefin Lind intervjuar Tormod Heier

Tormod Heier har deltagit i Natos operationer i norra Afghanistan och arbetat på Försvarsdepartementet i Oslo med bland annat alliansanpassning till Nato.

Tormod Heier har sin bakgrund som officer i det norska försvaret och har erfarenhet dels från landsoperationer som Norge har gjort tillsammans med Nato men också från underrättelsetjänsten där han bland annat följt utvecklingen av ryska nordflottan på Kolahalvön.

Du var i Stockholm nyligen och träffade representanter från flera riksdagspartier. Vad är ditt främsta intryck?

–Diskussionerna jag hade i riksdagen var tidsmässigt väldigt lägliga och visade inte minst att de representanter jag mötte inte tar lätt på Natomedlemskapet, vilket är ett bra tecken! Deras främsta uppgift i Nato är att främja svenska intressen då Natomedlemskapet berör alla svenska invånare. Därför var djupet, substansen och den sunt kritiska inställningen hos de jag mötte betryggande, till detta historiska och unika vägval i svensk utrikes- och försvarspolitik.

Varför tyckte du att det var viktigt att möta svenska politiker?

–Sådana här samtal är viktiga för att skapa goda kontakter, bygga kunskap och utveckla en mer nyanserad förståelse för situationer och därigenom skapa förutsättningar för bra beslutsunderlag. Det var bra att få prata med representanter i svenska riksdagen och kunna dela med mig av mina egna erfarenheter och stämna av dessa mot en svensk kontext som inte nödvändigtvis stäm-

mer till 100% med den norska. En av utmaningarna är att vara en del av det västliga världs- och säkerhetssällskapet med USA i mitten och den nya vardagen blir att göra kontinuerliga avvägningar mellan fördelar och nackdelar. Genom att ha en god förståelse för det blir det enklare att navigera mellan när intressen är gemensamma och motstridiga.

Kan man, och isåfall hur, som litet land uppe i norr påverka Nato?

–Nato är ingen överstatlig organisation. Sverige ger därmed inte ifrån sig sin suveränitet eller politisk styrning till Natos högkvarter i Bryssel. Det betyder att Nato först och främst ska ses på som en strategisk arena, en mötesplats där Sverige får möjlighet att främja sina nationella intressen men i stark konkurrens med 31 andra allierade som också står sig själva närmst. Samtidigt kan inte medlemmarna bara tänka på sina egna intressen. Natos

allierade måste också vara konstruktiva, inte minst i det dagliga samarbetet i Bryssel. Om en Natomedlem främst tänker på sig själv och motarbetar övriga allierades intressen, då riskerar den medlemmen att hamna på sidlinjen i viktiga beslutsprocesser. Att påverka Nato innebär således att vara konstruktiv och ta initiativ.

Det är dock ofta förhållandena på den inrikespolitiska arenan i stortinget och i riksdagen och i den allmänna opinionen som styr och detta vet alla allierade. Därför finns det en allmän acceptans. Så det är bara för Sverige att stå emot och stå upp för sina krav.

”
Att påverka Nato innebär således att vara konstruktiv och ta initiativ.

Vilken är den viktigaste lärdomen som Sverige kan lära av Norges mångåriga medlemskap i Nato?

–Den viktigaste lärdomen från Norge varierar nog beroende på vem du frågar. Jag som lutar mig åt realismens skolning, vilket innebär att stater innerst inne är sig själva närmst och därmed är mest benägna att sätta sina egna intressen främst, är helt övertygad om att det är skillnad på allierade och vänner. Vänner är några som vill dig väl och som är villiga att ta stora kostnader för att hjälpa dig ut ur en kris. Allierade däremot, de är inte vänner. Allierade i Nato är medlemsstater som styrs av statsledare. Dessa statsledare vet en sak: att om de tar beslut om att sända landets bästa kvinnor och män i döden för någon som inte betyder allt för dem själva – då kommer de att tappa tilltro på hemmaplan vilket kan leda till deras avgång. Den viktigaste lärdomen är därför att framstå som så konstruktiv i samarbetet som möjligt så att solidariteten och sammanhållningen stärks. Och för att riskreducera är det smart att bygga upp ett trovärdigt nationellt försvar som är starkt nog att höja Rysslands tröskel för att gå i krig mot Sverige.

Tycker du att Norge har utnyttjat medlemskapet på bästa sätt?

–Norge har alltid varit för stort och befolkningen för liten för att vi ska kunna försvara oss själva. Därför har Nato tjänat oss väl. Ryssland har under Putins tid har blivit alltmer självhävande, auktoritärt och oförutsägbart. Norges strategiska placering precis i närheten av Rysslands kärnvapen på Kolahalvön gör att USA är beroende av Norge, både som öra och öga och som språngbräda för egna operationer in mot Ryssland. Värdet som utsiktspost åt Nato i norr gör därför att norska myndigheter ofta får tillgång till viktiga beslutsprocesser, blir lyssnat till och ofta får gehör för specifikt norska intressen. Samtidigt som medlemskapet i Nato säkrar att Norge får tillgång till investeringar i viktig norsk infrastruktur, inte minst genom det bilaterala avtalet med USA, *Supplementary Defence Cooperation Agreement*. Detta utnyttjar Norge, samtidigt som landet också lägger klara begränsningar för hur mycket Nato och USA får nyttja det norska territoriet. Exempel på detta är de självpåtagna begränsningarna vad gäller kärnvapen, baser och övningar i närheten av den ryska gränsen i norr.

Går det att vara medlem i Nato och också arbeta för kärnvapenedrustning?

–Absolut! Det går, eftersom det är upp till alla medlemsländer själva att avgöra vad de vill stötta och inte stötta inom alliansen. Det går att uppmuntra alliansparter i det Nordatlantiska rådet om att starta sonderingar med ryska myndigheter. Exempelvis om vilket handlingsrum som existerar i dagens Europa, eller i Norden vad gäller tillitsskapande åtgärder. Och tillitsskapande åtgärder kan i sin tur vara en hävstång för nästa steg – tex förhandlingar om eventuella begränsningar på vapentyper i specifika områden.

Norge har en policy mot införsel av kärnvapen i fredstid, kan du berätta mer om hur den kom till och skulle Sverige kunna anta en likadan? Varför gäller inte policyn också i krigstid och hur skulle beslut om kärnvapen i Norge se ut i händelse av kris eller krig?

–Det är vanligt att alliansens medlemmar för en tvetydig politik. Norge stöttar exempelvis Natos uttalande i maj 1957 om att kärnvapen ingår i den militära strategin, men gjorde det samtidigt klart 1961 att inga kärnvapen får placeras i Norge i fredstid. Många i Nato, inom Norges regering och chefer på Försvarsmakten pressade på för att ha möjlighet till kärnvapen i Norge men regeringen stod

emot och vann striden. Grunden var att den norska regeringen egentligen mötte förståelse för detta hos regeringschefer i bland annat USA och Storbritannien. Norge var exempelvis med i Natos *Nuclear Planning Group* även om regeringen var emot lagring av dessa vapen i Norge i fredstid. Detta visar er en viktig sak när det gäller Nato, att det går att föra en tvetydig politik. För grunden i Nato är enkel. Nato är ingen överstatlig allians som kan påtvinga medlemmarna något alls! Detta gäller också i kris och krig. Men för Norges del är svaret tydligt: regeringen beslutar själva om kärnvapen ska in i landet. Därmed har Norge också ett kort på handen som de kan använda gentemot Ryssland. För om Norge pressas från grannen i öst kan lilla Norge besvara hotet med att de självpåtagna begränsningarna om kärnvapen kan upphöra. ■

”
Det är vanligt att alliansens medlemmar för en tvetydig politik.

REPORTAGE

Stilla havets öar vittnar om kärnvapnens historia och konsekvenser

Av Victor Galaz

Skribenten och forskaren Victor Galaz besökte i mars 2024 ön Majuro på Marshallöarna i Stilla havet, en central plats i historien om kärnvapen och dess konsekvenser för människor och miljö. Han möts där av smärtsamma vittnesmål och en kamp för att förändra.

Det tar tusentals år för korallrev att varsamt växa fram ur det salta havet. Kolonier av levande ryggradslösa korallpolyper breder långsamt ut sig, oftast med bara ett par centimeter per år. Genom sin långa resa i tiden bildar kolonin ett gemensamt nervsystem. Polyperna avlagrar ett bägarformat kalkskal runt omkring sig. Kalkskelettet som blir resultatet av denna process ger kolonin stadga i ett oroligt hav.

Det vita kalkskelettet visade sig ha ett annat användningsområde. På den lilla ön Tinian i Nordmarianerna i västra Stilla havet byggde den amerikanska marinen år 1944 en två och en halv kilometerlång landningsbana med det krossade kalket från atollöarnas omgivande korallrev som byggmaterial. Tinians strategiska geografiska placering i Stilla havet gjorde den lämplig som flygbas för amerikanska flygangrepp i Japan under andra världskrigets slutskede. General Curtis LeMay, som under denna tid ansvarade för de amerikanska flyganfallen på Japan från

↑ Victor Galaz är docent i statsvetenskap och forskare på Stockholm Resilience Centre (Stockholms universitet), och Beijerinstitutet för ekologisk ekonomi (Kungl. Vetenskapsakademien).

öar som Guam, Saipan och Tinian, satte upp som mål att låta bombplan fälla hundratusentals ton bomber över japanska städer varje månad fram till slutet på 1945. Den 6:e augusti 1945 lyfter bombplanet Enola Gay beväpnad med atombomben "Little boy" från Tinians korallklädda flygbana mot slutmålet Hiroshima. Tre dagar senare lyfter Enola Gay igen, denna gång beväpnad med atombomben "Fat man" med riktning Nagasaki.¹

Historien om Stilla havet, dess korallrevs livgivande evolution, och kärnvapnens förödande krafter är omöjliga att skilja åt. Ingenstans i världen blir detta tydligare än på Marshallöarna och dess Bikiniöar. Den 1:a mars 1954 genomför den amerikanska militären operation Castle Bravo, provsprängningen av en vätebomb över Bikiniöarnas korallatoller i Stilla Havet med en kraft som motsvarade tusen Hiroshimabomber.

Castle Bravos sprängkraft skapade en krater så stor att den än idag syns från satellitbilder.² Det blev totalt 67 kärnvapensprängningar över Marshallöarna under åren 1946 till 1958. Den sammanlagda sprängkraften av dessa motsvarar ungefär 1 Hiroshimabomb varje dag, under 20 års tid.

Bomberna över atollöarna hade ett tydligt syfte: att upprätthålla kalla krigets terrorbalans mellan Öst och Väst genom att göra kärnvapenavskräckningens realitet synlig för världen.

Att inte bara genomföra, utan också synliggöra kraften i vätebomben är en helt central del av vad vi idag kallar för Natos kärnvapenparaply. Med de första provsprängningarna på Bikiniöarna följde en styrka på 42 000 män och kvinnor (ungefär lika många som lever på Marshallöarna idag), och vad som vid den tiden motsvarade hälften av världens

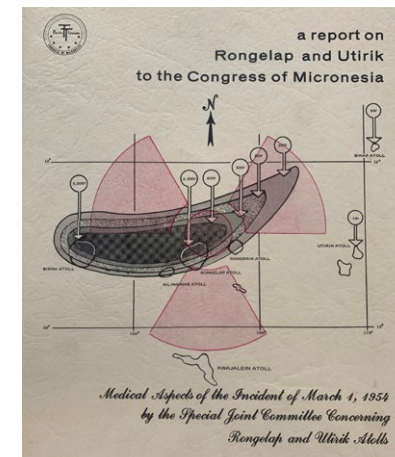

↑ Foto från minnesmarschen till minne av kärnvapenprovernas offer, 1:a mars, 2024. Majuro, Marshallöarna. Lirok Kelen (vänster) och Mylora Loek (höger). Foto: Victor Galaz.

samlade material för filmproduktion. 750 filmkameror, 18 ton filmutrustning, och tillräckligt med film för att spela in 11 storfilmer.³ Att döma av arkivfilmer från den tiden ordnades filmvisningar med material från provsprängningarna för amerikanska kongressledamöter. När ledamöterna lämnar filmsalen och fångas upp av journalister är dessa märkbart skakade - och imponerade.

När jag besöker Majuro på Marshallöarna den 1:a mars i år på 70-årsdagen av Castle Bravo, är det tydligt att minnet från dessa tester och det ogripbara mänskliga priset som följde, är fortsatt starkt. Tvångsförflyttningar, cancersjukdomar och söndertrasade kulturella och sociala skyddsnät sätter djupa spår i ett samhälle. Ett vittnesmål från denna dag från en då nioårig pojke med förnamnet Tony, fastnar hos mig. Tony befann sig på ön Likiep med sin morfar dagen då Castle Bravo vecklade ut sin dödliga hetta och radioaktivitet över Bikini och angränsande öar. Tonys morfar hade precis kastat ut sitt fiskenet när ljudet från explosionen når Likiep. Morfadern skriker: "Spring! Spring mot huset!" Himlen färgades röd. Tony blir paralyserad av skräck och lyckas trots morfaderns uppmaningar inte röra sig en meter.⁴

Historier som dessa är vanliga på Marshallöarna. Ett par veckor efter minnesdagen publicerar öarnas enda dagstidning Marshall Islands Journal en artikel som berättar om en dag år 1971 då ledare från de evakuerade Bikiniatollen erbjöds möjligheten att flyga över de öar

↑ Omslaget till rapport (1973) som beskriver Castle Bravo explosionens bakgrund och effekter på Marshallöarna, särskilt atollöarna Rongelap och Utirik och dess befolkning. Foto: Victor Galaz.

som tidigare var deras hem. Den äldsta och högst uppsatte 80-åriga ledaren blickar ut från flygplanet, tittar på sin karta, och sen ut igen,

uppenbart förvirrad. Han pekar med fingret på kartan. "Var är den här ön?" Den medföljande amerikanska personalen tittar på kartan, blickar ut genom flygplansfönstret igen. En av dem svarar: "Den är borta". "Borta, hur kan den vara borta? Det var min familjs ö, alla mina förfäder ligger begravda där." 80-åringen börjar gråta.

Det vore ett stort misstag att se Marshallöarnas invånare som passiva offer. Få lyckas fånga andemeningen i den lilla önationens kamp för nukleär- och klimaträttvisa så väl som dagens unga klimataktivister från Stillahavsregionen och deras paroll: vi drunknar inte, vi kämpar.

Den nioåriga pojken Tony från Likiep överlevde Castle Bravo. Hans fullständiga namn, Tony deBrum, blev senare känt över hela världen. Först som Marshallöarnas utrikesminister, senare som en respekterad internationell röst för kärnvapennedrustning, och en av de viktigaste internationella förhandlarna bakom klimatöverenskommelsen Parisavtalet. Stilla havets koraller klädde inte bara landningsbanan som bar Enola Gray och "Little Boys" helveteseld. De fostrade också en liten pojke som kom att förändra världen. ■

Referenser

- Klett, Mark, and William L. Fox. The half-life of history. Radius Books (2011).
- <https://stanfordmag.org/contents/what-bikini-atoll-looks-like-today>
- <https://www.usip.org/publications/2024/03/marshall-islands-nuclear-remembrance-day-painful-reminder>
- Intervju med Tony deBrum publicerad av PBS, online: <https://www.pbs.org/video/a-new-island-the-marshallese-in-arkansas-o1txrg/>

ARTIKELSERIE

I kommande nummer av Läkare mot Kärnvapen kommer vi att gå igenom kärnvapenstaternas arsenaler och deras politik. Vi börjar med att i detta nummer gå igenom:

Rysslands kärnvapen

Av Clara Gullman Levin

Rysslands kärnvapen har i allra högsta grad varit aktuella de senaste åren. Landets stora moderniseringar och upprepade kärnvapenhot utgör alltmer en ny vardag.

Rysslands arsenal

Liksom majoriteten av alla kärnvapenstater har även Rysslands kärnvapenarsenal genomgått en stor moderniseringsprocess under de senaste decennierna. Målet är att byta ut alla kärnvapen från Sovjettiden med nya, uppgraderade system och utveckla nya missiler och vapenbärare. Enligt ryska källor sägs 95% av moderniseringen av kärnvapenarsenalen vara klar, forskare är dock osäkra på om detta stämmer.

Sedan Ryssland pausade avtalet Nya START så har insynen i den ryska kärnvapenarsenalen minskat och bristen på transparens gör det svårt att bedöma antalet stridsspetsar. Uppskattningsvis bedömer forskare vid *Nuclear Information Project*, ett projekt vid *Federation of American Scientists* (FAS), att Ryssland har 5 580 kärnvapen i sin arsenal. Av dessa är 4 380 stycken tillgängliga för användning medan 1200 väntar på att nedmonteras.

Ryssland meddelade i oktober 2023 att man avser att avratificera *Comprehensive Test Ban Treaty*, CTBT, för att vara i samma legala status som USA. Nyhetsläckor tyder även på att Ryssland håller på att utveckla ett kärnvapenbestyckat anti-satellitvapen som, om det används i framtiden, skulle bryta mot rymdfördraget, *Outer Space Treaty*, från 1967. I år lämnade Ryssland in sitt veto för en FN-resolution om att yttre rymden skulle vara vapenfritt.

Kärnvapendoktrin

Rysslands officiella kärnvapendoktrin har inte ändrats sedan 2020, trots de kärnvapenhot som uttalats från president Vladimir Putin och andra högt uppsatta personer. Enligt forskare vid FAS är det bara tre personer som har så kallade kärnvapenportföljer som kan godkänna en rysk kärnvapenavfyrning; presidenten, försvarsministern och generalstabschefen. En order från president Putin måste kontrasteras av en av dessa två tjänstemän innan kärnvapen kan avfyras.

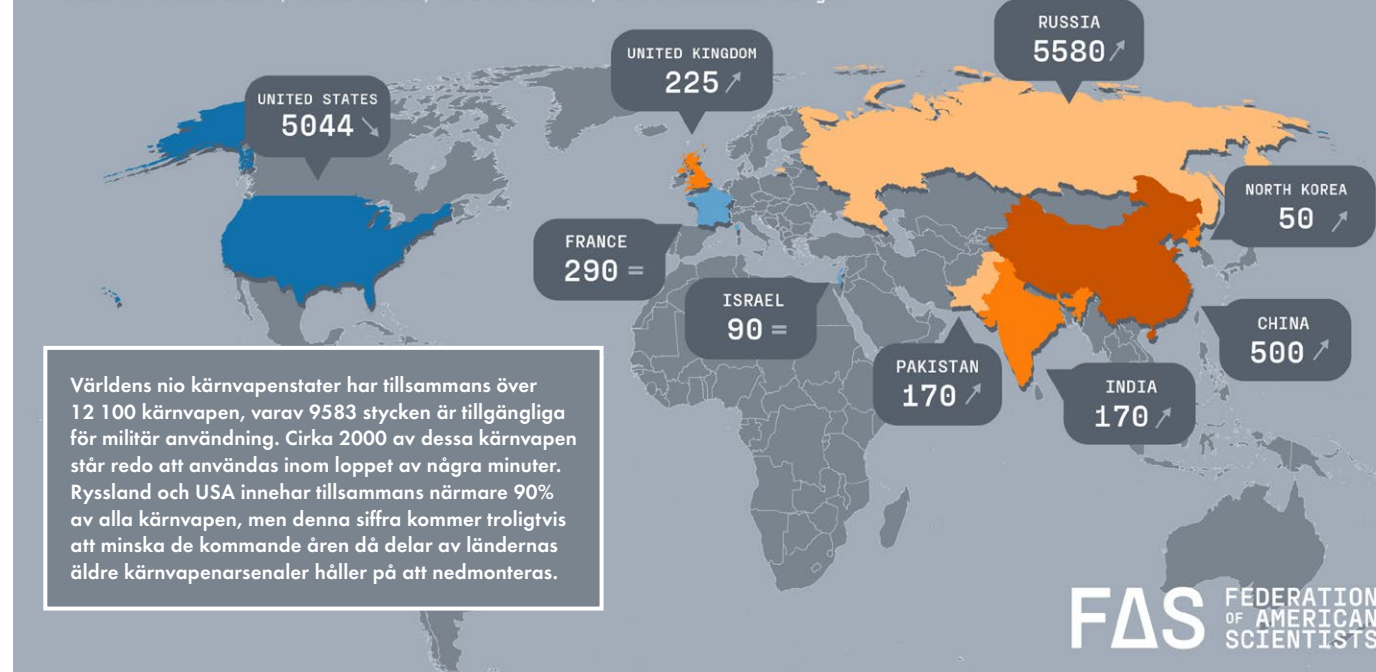
I doktrinen står det att Ryssland endast kommer använda kärnvapen om landet eller dess allierade blir attackerade med ballistiska robotar, Ryssland eller dess allierade blir attackerade med kärnvapen, angrepp mot statliga eller militära anläggningar i Ryssland, vars störning skulle undergräva kärnvapenstyrkornas svarsåtgärder, och aggression mot Ryssland med användning av konventionella vapen när statens själva existens är i fara.

Med anledning av de kärnvapenhot som uttryckts sedan invasionen av Ukraina 2022 så har det uppstått frågetecken om denna doktrin verkligen stämmer och frågor om var, när och hur Ryssland kan tänka sig använda kärnvapen har debatterats livligt. Svaren på dessa frågor kommer vi troligtvis inte få om inte Ryssland ökar sin transparens. Kärnvapenhoten har skapat oro och bidragit till en växande internationell debatt om kärnvapenanvändning som i sin tur har ökat världens försvarsutgifter och ett ökat motstånd till kärnvapenedrustning. Forskare vid FAS bedömer att Ryssland kommer att öka sitt beroende av sin kärnvapenarsenal i sitt nationella försvar framöver.

”
Rysslands officiella kärnvapendoktrin har inte ändrats sedan 2020, trots de kärnvapenhot som uttalats

Estimated Global Nuclear Warhead Inventories, 2024

Hans M. Kristensen, Matt Korda, Eliana Johns, and Mackenzie Knight

Nuclear sharing

I juni 2022 offentliggjorde president Vladimir Putin en ny policy om att placera ut kärnvapen i Belarus. Ett år senare, i mars 2023 kom nyheten att lageranläggningen för utplacering av kärnvapen i Belarus skulle stå klar i juni 2023. Forskare är fortfarande osäkra på om Ryssland har placerat ut kärnvapen i Belarus.

Humanitära konsekvenser

Länder med kärnvapen är en måltavla för kärnvapen. Ett kärnvapenkrig skulle innebära många kärnvapen riktade mot många städer i ett land, vilket om de används skulle orsaka en enorm humanitär katastrof som är omöjlig för något sjukvårdssystem att hantera. ICAN konstaterar i rapporten *No place to hide: nuclear weapons and the collapse of health care systems* (2022) att ett enda kärnvapen på 100 kiloton över Kreml skulle skada över 1 miljon och döda över 250 000 människor direkt.

Ett kärnvapen på 100 kiloton anses vara ett medelstort kärnvapen i dagens kärnvapenarsenaler och om endast ett sådant kärnvapen skulle explodera över Kreml skulle varje läkare behöva ta hand om 25 patienter samtidigt. Patienterna skulle vara i behov av avancerad sjukvård, skadepanoramat skulle vara komplext och oöverskådligt med kombinationer av bränn-, strålnings- och

mekaniska skador. Det enorma antalet skadade och den stora omfattningen på skadorna som uppstår på bara några minuter efter en kärnvapenexplosion ställer extrema krav på sjukvården. Ryssland kan förbereda sig på att använda kärnvapen, men de kan aldrig förbereda sig på den humanitära katastrof som skulle bli följden av användningen av ett enda kärnvapen mot dem.

Modernisering

Missiler, flygplan och ubåtar ska ersättas med nya system. En uppgradering av vägburna interkontinentala ballistiska robotar har i stort sett avslutats och silobaserade robotar ska nu moderniseras. Nya strategiska och icke-strategiska ubåtar ersätter gamla modeller med förbättrade kärnvapensystem. Nya långdistanskryssningsrobotar placeras på strategiska bombplan och förvaringsanläggningar för kärnvapen uppgraderas. ■

Referenser

Federation of American Scientists - www.fas.org

Hans M. Kristensen, Matt Korda, Eliana Johns, and Mackenzie Knight, Russian Nuclear Weapons, 2024, Bulletin of the Atomic Scientists, 80:2, 118-145, DOI: <https://doi.org/10.1080/00963402.2024.2314437>

ICAN - www.icanw.org/report-no-place-to-hide-nuclear-weapons-and-the-collapse-of-health-care-systems

AKTION

Undervisning i katastrofmedicin

– en uppgift för Läkare mot Kärnvapen

Av Gunnar Westberg

SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN
Nobels fredspris 1985

Det finns just nu ett akut behov av läkare med goda kunskaper om katastrofmedicin och kärnvapen- krigets medicinska konsekvenser för undervisning.

Fram till ungefär det senaste sekel- skiftet undervisades det i katastrof- medicin för läkare vid alla medicin- ska fakulteter i landet. Där ingick på flera orter en genomgång av de medicinska konsekvenserna av kärn- vapenkrig. Denna undervisning har minskat och beträffande kärnvapen- krig förmodligen helt upphört.

En medicinstudent i Göteborg, Sofia Olsson, har sammanställt den undervis- ning som för närvarande erbjuds på olika ställen i katastrofmedicin. Det är inte mycket, och väldigt varierande.

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ”skyndsamt stärka den nationella och regio- nala förmågan vid masskadehändelser.” I sam- band med detta uppdrag har Socialstyrelsen även kommit att diskutera undervisningen i katastrof- medicin, för både läkare och sjuksköterskor.

Innehållet i den planerade undervisningen har översiktligt beskrivits i en rapport till reger- ingen. I denna rapport, och andra handlingar från Socialstyrelsen beträffande katastrofmedi- cin, diskuteras skador av CBNR (Kemisk, biologisk, nukleär och radiologisk skada), främst från kärnkraftsolyckor. Det finns en tendens att se kärnvapenkriget främst som ett strålnings-

problem. Att kärnvapenkrig framförallt orsakar tusentals svåra brännskador och traumatiska skador är inte tydligt i rapporterna. Kärnva- penkrigets svåra konsekvenser för sjukvården avspeglas inte i nämnvärd omfattning i planeringen. Detta beror antagligen på att kun- skaper saknas bland utredarna. Kompetens finns inte hos Socialstyrelsen, och inte heller i försvarets organ för undervis- ning och forskning. Där vet man mycket om kärnvapen, men mycket litet om till exem- pel brännskador.

”
Vad vi kan
göra är att
erbjuda
utbildning av
undervisare.

I Svenska Läkare mot Kärn- vapen finns personer med goda kunskaper om kärnvapenkrigets medicinska konsekvenser. Vi kan hjälpa till att beskriva följderna av kärn- vapenkrig i olika scenarios, t ex följderna för klimatet. Vi har också material för undervisning. Vi har däremot inte möjlighet att varaktigt och återkommande undervisa i detta ämne på nio lärosäten. Vad vi kan göra är att erbjuda utbild- ning av undervisare under de närmaste åren.

Ett nationellt möte för katastrofmedicin hålls i Göteborg i 10–11 oktober i år. Vi räknar med att få framföra våra förslag vid det tillfället. Vi kommer också att behöva några personer som ser till att undervisningen fungerar på lång sikt. ■

► **Kanske du är en sådan resurs? Hör av dig till styrelsen via info@slmk.org och kom, om möjligt, till det nationella mötet i oktober.**

INTERVJU

Inte omöjligt att avskaffa kärnvapen

Josefin Lind intervjuar Ward Hayes Wilson

Ward Hayes Wilson är författare till den nyutkomna boken ”It is possible: A future without nuclear weapons” som handlar om det möjliga och görbara i att avskaffa kärnvapen.

Det är nästan tio år sedan din förra bok ”Five myths about nuclear weapons” kom ut. Berätta om din nya bok, vad kom du fram till och vad tror du är mest intressant för våra svenska läsare?

– Det mest intressanta är att fokusera på kärnvapen och deras användbarhet. Hela frågan är ifall de är användbara eller inte. Detta eftersom att avskaffa kärnvapen inte skulle handla om att de skulle ”avuppfinnas”, utan snarare att de skulle avskaffas för att de är obrukbara. Flera vapentyper har man slutat använda, inte för att de har ”avuppfunnits” utan för att de blev obrukbara. Ofta får vi ju höra att vi inte kan avskaffa kärnvapen för när de väl finns kan vi inte ”avuppfinna” dem, så om vi ska vänta på att de ska ”avuppfinnas”, då kommer de aldrig avskaf- fas. Men muskedunder och katapulter används exempelvis inte i det militära längre, så jag tror på att vi ska visa att kärnvapen egentligen är lika oanvändbara som muskedunder.

Varför skrev du denna bok och vilken är din huvudsakliga målgrupp?

– Jag skrev boken för att jag vill att kärnvapnen avskaffas. Och målgruppen är alla människor, för det är de som i slutändan bestämmer. Du behöver inte vara en expert eller raketforskare för att ha en helt legitim åsikt om kärnvapen. Du behöver inte förstå hur en bilmotor fungerar för att ha en legitim åsikt om hur fort man bör få köra på en gata.

Ward Hayes Wilson är författare samt grundare och chef för organisationen RealistRevolt som arbetar för att avskaffa kärnvapen.

När du talar om kärnvapens användbarhet – vad menar du då?

– Det är ingen hemlighet att kärnvapen inte kan användas på slagfältet eftersom explosionen är så stor att du kommer ha ihjäl delar av din egen trupp. Och även om du använder kärnvapen på lite längre avstånd kan dödlig strålning blåsa iväg från explosionen upp till 4 mil på en timme. Så det är ingen bra idé. Och ifall de används mot din motståndares eget land kommer de i sin tur att vedergälla och båda förlorar. Det finns en anledning att kärnvapen inte har använts i krig på över 70 år och det är inte för att de är ”för bra”, utan bara för att det finns inget rimligt sätt att använda dem på.

”
Kärnvapen
är bara
status, inga
muskler.

Varför skulle avskräckningen inte fungera?

– Därför att vi är en del av den. Vi som männi- skor formulerar hoten och avgör hur vi ska svara. Människor är inte ofelbara, människor är involverade i kärnvapenavskräckningen, det är därför avskräckningen inte kommer att fungera. Den kommer att misslyckas och en dag upphör turen och vi hamnar i ett kärnvapenkrig.

Om du skulle sitta ner med Sveriges statsminister Ulf Kristersson, vad skulle du säga till honom då?

– Kärnvapen är bara status, inga muskler. De är fruktansvärt destruktiva, men du kan inte använda dem på något praktiskt sätt. Det är som att ha dynamit i fickan för självförsvar. Använd dem, och du kan nästan garantera att du också kommer dö. Om du har dem för att hota andra med tillräckligt länge kommer det förr eller senare att uppstå en incident eller olycka. Kärn- vapen är inte användbara och de är farliga, så därför måste de bort. ■

7092 underskrifter inlämnade till Riksdagen

Den 14 juni överlämnade vi 7092 namnunderskrifter mot kärnvapen i Sverige till riksdagsledamöter i det sammansatta försvars- och utrikesutskottet inför att riksdagen skulle rösta om det militära samarbetsavtalet med USA. Vi kräver skriftliga garantier, genom lagstiftning eller policy, om att kärnvapen inte får föras in eller placeras på svenskt territorium!

Namninsamlingen kommer att fortsätta under hösten för att fortsätta sätta press på politikererna att säkra ett kärnvapenfritt Sverige. Om du inte skrivit under, gör det idag via QR-koden eller gå in på slmk.org.

Ett stort TACK till alla medlemmar som skrivit under och spridit uppropet!

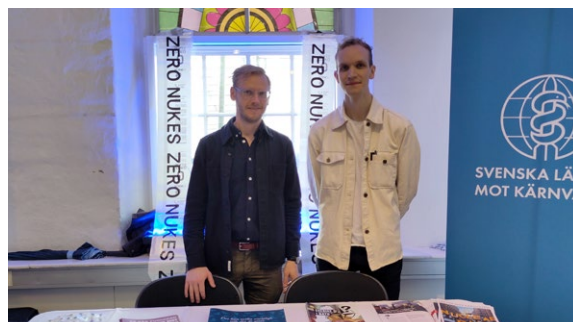

Riksdagen röstade ja till DCA-avtalet utan förbehåll mot kärnvapen

Den 28 juni röstade riksdagen igenom det militära samarbetsavtalet (DCA) med USA med röstsiffrorna 266 ja och 37 nej (46 ledamöter var frånvarande). I avtalet finns inget förbehåll mot kärnvapen på svenskt territorium så det som fortsatt är Sveriges hållning är att det inte finns *skäl* till kärnvapen i fredstid. Kärnvapen/kärnvapnen nämndes 404 gånger i debatten vilket visar att detta är en fråga som engagerar. Vänsterpartiet och Miljöpartiet röstade nej och Vänsterpartiet lämnade även in ett yrkande om vilandeförklaring, eller minoritetsbordläggning som det även kallas, i tolv månader. Vilandeförklaring får bara användas för lagförslag som begränsar vissa grundlagsskyddade fri- och rättigheter. Den kan göras om det begärs av minst 10 riksdagsledamöter och inte blockeras av 5/6 av riksdagsledamöterna. Vilandeförklaringen röstades dock ner.

I debatten diskuterades ett antal frågor kopplat till kärnvapen, exempelvis lagstiftning. Varken regeringspartierna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet eller Socialdemokraterna hade dock något rakt och tillfredsställande svar på frågan om varför de inte stödjer en lag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium.

SLMK på plats på allmänläkarkongressen och AT-stämman

↑ Johan Täng och David Victorin informerade om vår verksamhet under AT-stämman i Stockholm.

AT-stämman i Stockholm samlar hundratals unga läkare från hela landet till föreläsningar, seminarier och sociala aktiviteter. På stämman i april var SLMK på plats med både AT-, ST- och specialistläkare som fångade många väldigt intresserade varav flera ville gå med i föreningen. Vi som var där upplevde atmosfären som mer nyfiken och öppen än andra konferenser, väl värt att återvända!

SFAM, allmänläkarnas vetenskapliga förening, ordnar årligen en välbesökt kongress. I april samlades där i Uppsala mer än 500 allmänläkare från hela landet och SLMK passade då på att presentera sig med ett informationsbord och två styrelseledamöter. Ett utmärkt tillfälle till information, samtal och medlemsrekrytering.

NukeEXPO Oslo

I april besökte SLMK:s ordförande Vendela Englund Burnett NukeEXPO i Oslo. NukeEXPO är en upplevelse som omfattar VR-simuleringar och interaktiva utställningar, experter och möten med kärnvapenöverlevare. I fokus står kärnvapnens destruktiva kraft och de djupgående effekter som kärnvapen har på hälsa, utveckling, miljö och klimat. På bilden syns Oslos universitetssjukhus efter en kärnvapenattack.

Forskare och experter från hela världen samlades i Uppsala

Den 18-19 juni deltog Svenska Läkare mot Kärnvapen i Alva Myrdal Center för kärnvapennedrustnings årliga konferens vid Uppsala universitet. Vi anordnade två samtal, ett om dagens kärnvapenstyrkor, den pågående moderniseringen, spänningar som en regional men också en global fråga, och ett om de medicinska och klimatmässiga konsekvenserna av kärnvapen – anledningen till varför vi arbetar för en kärnvapenfri värld. På plats var flera från SLMK:s styrelse och kansli samt Dr. Carlos Umaña, en av ordförandena i vår internationella organisation IPPNW.

www.uu.se/en/centre/alva-myrdal

FOTO: ELISABETH SAAR

KRØNIKE

Danmark og Atomvåben under Den Kolde Krig

En grønlander med sin hundeslæde ser på radarerne på Thule Air Base i Nordgrønland 1966.

Av Povl Revsbech

Denmark og USA indgik i 1951 en baseaftale, som tillod amerikanerne at oprette flybaser på Grønland. Der blev oprettet en større én i Thule i Nordvestgrønland. I 1957 spurgte den amerikanske regering i al hemmelighed den danske regering, hvad man ville sige til, hvis USA fandt behov for depotering af atomvåben i Grønland. Statsminister H. C. Hansen svarede tilbage, at dette kunne og ville den danske regering ikke modsætte sig. Svarbrevet blev offentliggjort i 1995. At amerikanerne medbragte atomvåben blev evident, da et B-52 bombefly styrtede ned på isen ud for Thule Air Base i januar 1968. Det medbragte 4 brintbomber. Kun de 3 kunne der efterfølgende redegøres for.

Umiddelbart efter flystyrtet blev der igangsat et oprydningsarbejde på isen. De 3 brintbomber blev smadret og gav anledning til "Dirty Bombs" med spredning af Pu239 og U235 på havisen. I alt 2 100 m³ af forurenede vand blev

”År senere klagede de danske arbejdere på Thule-basen over dårligt helbred og mange kræftdødsfald.

opsamlet i tanke og senere sejlet til USA. År senere klagede de danske arbejdere på Thule-basen over dårligt helbred og mange kræftdødsfald. En undersøgelse i 1987 fra Dansk Institut for Klinisk Epidemiologi konkluderede, at kræftdødsfaldene var ca. 40% højere blandt de ca. 1 500 arbejdere, der havde arbejdet med oprydningen sammenlignet med ansatte før og efter ulykken. Institut for Cancer Epidemiologi fandt en lignende forhøjelse, men kunne ikke konkludere, at det skyldes stråling. Andre sandsynlige årsager er alkoholmisbrug og heftig tobaksrygning. I 1995 blev 1.700 Thule-arbejdere tildelt en erstatning pr. kulance på 50.000 kr. hver. ■

LÄR OM KÄRNVAPEN NYTT STUDIEMATERIAL UTE NU

Nu finns en uppdaterad version av lärarhandledningen Lär om Kärnvapen. I den guidas du genom sex tematiska kapitel som vart och ett kan utgöra ett möte i en studiecirkel eller som del av en längre utbildning.

För varje tema finns ett antal diskussionsfrågor. Du hittar också hänvisningar till praktiska övningar, filmtips och vidare läsning om fördjupning.

► Du hittar den på vår hemsida www.slmk.org

Avsändare:
Svenska Läkare mot Kärnvapen
Norr tullsgatan 45
113 45 Stockholm
Sweden

Vi minns Hiroshima och Nagasaki

Den 6 och 9 augusti är det 79 år
sedan Hiroshima och Nagasaki
ödelades av kärnvapen.

MANIFESTATION FÖR FRED OCH NEDRUSTNING 6 AUGUSTI

I sedvanlig ordning arrangerar vi
evenemang i Stockholm och Göteborg

Stockholm
Storkyrkan i Gamla stan, 17:00
Med Marika Lagercrantz

Göteborg
Fredslunden, mellan Vasakyrkan och Universitetet, 18:30
Med Professor Camilla Orjuela

Du hittar mer information på vår hemsida:

WWW.SLMK.ORG

SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN